

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

А. БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ Өңірлік Университеті

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ
БЕРУДІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ –
ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГТАРДЫҢ
ТАБЫСТЫЛЫҒЫНЫҢ КЕПІЛІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МАТЕРИАЛДАРЫ

I КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ

«НЕПРЕРЫВНОСТЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ – ЗАЛОГ УСПЕШНОСТИ
СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГОВ»

I КНИГА

Қостанай, 2022

5. Мокрецова Л.А., Попова О.В., Манузина Е.Б., Новолодская Е.Г. Гражданская идентичность и формирование патриотизма: концептуальные основы//Гуманизация образования – 2021. - № 4. – С. 42-55. DOI: <http://surl.li/atzkg>
6. Сычев О.А «Гражданская идентичность и особенности моральной сферы студентов» <https://conference-science.apkpro.ru/stendovyedoklady/>

ӘОЖ 745.23

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА БАЛАЛАРДЫҢ ДАРЫНДЫЛЫҒЫН ДАМУ

Жоламанов Нұрсұлтан,
М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан
мемлекеттік университетінің
2-курс магистранты
Шымкент қ, Қазақстан

Аңдатпа

Өзектілігі және мақсаты. «Дарынды бала - бұл белгілі бір ғылым саласында ерекше психикалық дарындылық белгілері бар және белгілі бір іс-әрекет түрлерінде жарқын, айқын, кейде көрнекті жетістіктерімен ерекшеленетін немесе осындай жетістіктерге ішкі алғышарттары бар бала. Бүгінгі таңда Қазақстан үшін дарынды балаларды анықтау, дамыту және қолдау мәселесі өте өзекті. Олардың қабілеті мен дарындылығын ашу және жүзеге асыру жеке тұлға ретінде дарынды бала үшін ғана емес, жалпы қоғам үшін де маңызды.

Түйінді сөздер: дарындылық, дарынды балалар, дарындылықты дамыту.

Аннотация

Актуальность и цель. «Одаренный ребенок - это ребенок, который выделяется яркими, очевидными, иногда выдающимися достижениями или имеет внутренние предпосылки для таких достижений в том или ином виде деятельности, это дети с признаками специальной умственной одаренности в определенной области наук и конкретными академическими способностями». Сегодня для Казахстана чрезвычайно актуальна проблема выявления, развития и поддержки одаренных детей. Раскрытие и реализация их способностей и талантов важны не только для одаренного ребенка как для отдельной личности, но и для общества в целом.

Ключевые слова: одаренность, одаренные дети, развитие одаренности.

Abstract

Relevance and goal. «A gifted child is a child who has special signs of mental giftedness in a certain field of science and is distinguished by bright, clear, sometimes outstanding achievements in certain activities or has an internal prerequisite for such achievements. academic ability». Today, the issue of identifying, developing and supporting gifted children is very relevant for Kazakhstan. The disclosure and realization of one's abilities and talents is important not only for a gifted child as an individual, but also for society as a whole.

Keywords: giftedness, gifted children, development of giftedness.

Балалық шақта бала психикасының қалыптасуы барлық балалар дарынды бола алатындай қарқынмен жүреді. Үш жасар бала еркін оқиды, әдемі сурет салады, керемет ән айтады, шет тілдерінде сөйлейді дегенді жиі естиміз. Әрбір ата-ана өз баласының бойындағы дарындылыққа бейімділік пен қабілетін көреді [1, 89б].

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында «Әр баланың жеке қабілетіне қарай интеллектуалдық дамуы, жеке адамның дарындылығын, талантын, қабілетін дамыту» сияқты өзекті мәселелер енгізіліп отыр. Себебі ғылым мен техниканы, өндірісті әлемдік деңгейде дамыту үшін елімізге шығармашылықпен жұмыс жасайтын білімді, жоғары дайындығы бар білікті мамандар қажет.

Сондықтан, қазіргі кезеңде мектептің негізгі жұмыстарын баланың жан-жақты дамуы мен қалыптасуына, олардың белсенділіктерін, жауапкершіліктерін арттыруға, мұғалімдердің шығармашылық жұмыстарын ұйымдастыруға, озат тәжірибені жинақтауға, ғылыми негізде білімді тәжірибемен ұштастыру қажет.

Жалпы осы мәселе төңірегінде ғасырлар бойы жинақталған көптеген зерттеулер бар. Дегенмен бұл мәселе өз шешімін тапты, енді оның нақты жолдары мен әдіс-тәсілдері бар деп айта алмаймыз. Себебі дарындылық жан-жақты, түбегейлі зерттелгенімен ары қарай дамып, тоқтаусыз өзгеріп отыратын категория десек те болады. Дарындылық – адам бойындағы тума қасиет деп есептеледі. Талантты, дарынды балалар жөнінде 1975 жылы дүниежүзілік Кеңес құрылды. Көптеген елдерде дарынды балаларды әлеуметтік, психологиялық жағынан қолдау мақсатында арнайы бағдарламалар жасақталды. Осы мәселені зерттеуге педагогика мен психология ғылымының

ғалымдары ат салысты. Бір-бірін толықтырып отыратын бұл ғылымдардың нәтижелерін қазіргі таңдағы білім беру мен оқыту, тәрбиелеу үрдістерінде байқауға болады десек те болады.

Ересек балалар мектепке келеді, дәл осы жерде, мектепте оқушылардың қабілеттері мен бейімділіктері айқын көріне бастайды. Балалық шақтың әрбір кезеңінің психикалық өсуге өзіндік бейімділігі бар, алғашарттар тұрғысынан алғанда, балалар ересектерге қарағанда дарындырақ, бірақ олардың қабілеттерін анықтау және дамыту үшін уақытты жіберіп алмау өте маңызды. Бастауыш сынып мұғалімі ретінде мұғалімдердің осы мәселеге қызығушылықтарын танытып, дарынды бала тұлғасын одан әрі қалыптастыру үшін қабілетті, шығармашыл балаларды анықтауға олардың қызығушылықтарын арттырудың маңызы зор.

Біз алдымызға келесі мақсаттарды қойдық:

1. Оқушылардың одан әрі жетілдіру мен дамытуға қабілеттері мен бейімділіктерін анықтау.
2. Адам өмірінің барлық саласында білімге құштарлығы жоғары балалармен жұмыс жүйесін құру.
3. Дарынды балалардың деректер қорын құру.
4. Жеке білім беру маршрутын құру (жеке даму жоспары).
5. Балалар портфолиосын қалыптастыру.
6. Ата-аналармен және сынып жетекшісімен жұмысты жүйелеу.
7. Балалардың түрлі байқауларға, олимпиадаларға, көрмелерге, ғылыми оқуларға, викториналарға қатысуы.
8. Шығармашылық белсенділіктің даму деңгейінің диагностикасын жүргізу [2, 256].

Балалармен жұмысымызды жоспарлағанда келесі бағыттарды басшылыққа аламыз: жеделдету, байыту, жүйелеу және саралау.

Бірінші кезең – баланың жеке басын зерттеу. Балаларды және олардың ата-аналарын бақылау, диагностикалау, тестілеу аталғандар баланың психологиялық келбетін, оның психологиялық денсаулығын, шығармашылық қабілетін, жетістік мотивациясын, сонымен қатар баланың үйлесімді дамуына кедергі келтіретін тұлғалық қасиеттерін анықтауға көмектеседі. Біз келесі диагностикалық материалды қолданамыз:

- «Денсаулық, белсенділік, көңіл-күй» SAN сауалнамасы;
- «Сіздің шығармашылық әлеуетіңіз қандай» сауалнамасы;
- Рензуллидің шығармашылық сауалнамасы;
- Уильямстың шығармашылық сынағы;
- Дивергентті (креативті) ойлау тесті;
- Дембо-Рубинштейннің өзін-өзі бағалау тесті;
- Дарынды оқушының өзін-өзі бағалау деңгейін анықтауға арналған тест сауалнамасы;
- «Жетістіктерге қажеттілікті бағалау шкаласы» тесті;
- «Зейіннің тұрақтылығын бағалау» тесті;
- Торенстің шығармашылық ойлау сынағы;
- А.И. Савенковтың «Дарындылық картасы» әдістемесі [3, 496, 4, 896].

Осы диагноз негізінде психологпен бірге сыныптың және әрбір оқушының аналитикалық есебі құрастырылады. Зерттеу мәліметтерін ала отырып, балалардың қабілеттері мен бейімділіктерін қалыптастыру үшін олармен жұмысты жүйелеу қажет болады.

Жасырын түрі бар дарындылықты анықтау әлдеқайда қиынырақ. Мұндай балалар жоғары белсенділік танытпайды, тіпті пәндерден қанағаттанарлықсыз баға алады. Бірақ интеллект тесттерін немесе шығармашылық жұмыстарды жазғанда олар өте жоғары нәтиже көрсете алады. Дарындылық белгілері бар балаларда әділеттілік, шындықты сүю, дербестік сияқты қасиеттерге бейім болатынын байқауға болады, себебі тұлғаның сапасы баланың дамуына айтарлықтай әсер етеді.

Екінші кезең - балаларды қабілетіне, хоббиіне, бейімділігіне қарай бөлу. Осы жұмыстың нәтижесінде барлық балалар қабілетіне қарай топтарға бөлінеді. Әдеби, шығармашылық, техникалық, спорттық, көркемдік, музыкалық, көшбасшылық, академиялық. Әр топ үшін баланың жеке басының қалыптасуының, оның шығармашылық белсенділігінің, түрлі байқаулар мен олимпиадаларға қатысуының негізгі көрсеткіштері мен ерекшеліктерін көрсететін оқу маршруты әзірленеді. Әрбір баланың жеке еңбек картасы болады, ол баланың іс-әрекетінің бағытын көрсетеді.

Үшінші кезең - ата-аналармен жұмыс. Бұл кезең бастауыш мектепте өте маңызды, өйткені кіші оқушы өзі ойлап тапқан нәрсені өз бетінше іске асыра алмайды. Мұғалімнің, баланың, тәрбиешінің және ата-ананың бірлескен жұмысы ғана қалаған нәтижеге әкеледі. Ол үшін келесі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады:

- ата-аналармен жеке консультациялар;
- онлайн конференциялар;
- сұхбаттар, дөңгелек үстелдер.
- мұғаліммен бірлесіп, сыныппен, жеке оқушылармен жұмыс жоспарын құру [5].

Төртінші кезең - баланың интеллектуалдық, шығармашылық дамуына барынша жағдай жасайтын білім беру траекториясын дамыту.

Сыныпта «Тілтанушы», «Эрудит», «Зерттеушілер академиясы», «Жас өнертапқыш» бөлімдері құрылады.

Бұл жұмыста мұғалімге басқа пәндердің мамандарының көмегі қажет екенін атап өту маңызды. Сондықтан мұғалім өз жұмысын әкімшілікпен, пән мұғалімдерімен, психологпен, тәрбиешімен, үйірмелер мен секция жетекшілерімен, кітапхана қызметкерлерімен бірлесе отырып құрады. Сондай-ақ, балалардың әртүрлі ақпарат көздерімен өздік жұмыстарына көп көңіл бөлінеді. Мұғалім балаларға жаңа білім алу үшін білім беру платформаларын меңгеруге көмектеседі.

Осы тұрғыда, мұғалім өз жұмысында саралап оқыту әдісін қолдана алады. Дарынды балалармен жұмыс жасаудың ерекшелігі бізге жекелеген пәндер бойынша материалдың дозаланған жеткізілімін анықтайтын шарттарды талап етеді. Бала өзінің дағдылары мен бейімділігін көрсете алатын білім салаларында тереңірек.

Балалардың жас аралық топтарын құру (2-4 сыныптар) балалардың динамикалық дамуына көмектеседі. Жұмыстың бұл нысаны өз құрдастарының ортасында қалатын, өткір жетекшілікпен алға жылжи алатын дарынды балалардың позициясының негізгі қиындығын жояды. Параллельдерді қайта топтастыру бойынша жұмыс жүйесі өзін жақсы нәтижеге алып келеді.

Бір жастағы мектеп оқушыларын әр пән бойынша сабаққа бейімділігін, қызығушылығын, қабілетін, бейімділігін ескере отырып, топтарға бөледі.

Мысалы, бала «Эрудит» математикалық зертханасымен және басқа да гуманитарлық пәндермен әдеттегі топта айналысуы мүмкін, оның жүктемесін қызығушылықтары мен бейімділігі бағытында бөледі.

Параллельден дарынды оқушылар тобын бөліп алу 8-10 адамнан тұратын топқа қосылуды білдіреді. Жалпы сыныпта қосымша сабақтар режимінде оқыту кезінде дарынды балаларды оқыту сараланған тәсілді қолдана отырып қатар жүргізіледі. Даралау мен саралаудың, оқу-тәрбие процесінің икемділігінің арқасында әр балаға даму стратегиясын таңдауға болады.

Әйтпесе, дарынды балаларды оқыту дәстүрлі бағдарламадан тек қана өту қарқынымен ерекшеленеді, мұндай балалардың дамуына жеткіліксіз.

Дарынды оқушыларға арналған оңтайландыру біртекті топтардағы оқу мен жеке сабақтар арасындағы тепе-теңдікті табу болып табылады.

Білім берудің тұлғалық-белсенді сипаты қосымша білім берудің негізгі міндеттерінің бірі - қабілетті балаларды анықтау, дамыту және қолдауды шешуге мүмкіндік береді.

Дарынды балаларды оқытудың әдіс-тәсілдері [6, 786]:

1. Өзіндік жұмыстың үлкен үлесі (проблемаларды шешу, шығармашылық тапсырмалар);
2. Оқытуды интенсификациялау;
3. Жеке жұмысты күшейту;
4. Әртүрлі ақпарат көздерімен жұмыс істеу;
5. Саралап оқыту;
6. Проблемалық оқыту;
7. Шағын топтарда (зертханаларда) оқыту;
8. Ғылыми-зерттеу және жобалау қызметі.

Сыныптағы әрбір оқушының оқу үлгерімінің, шығармашылық белсенділігінің және баланың тұлғалық қасиеттерінің негізгі көрсеткіштерін көрсететін жеке тұлғаның өмірлік тәжірибесін өзектендіру (сұраныс) негізінде жеке білім беру маршруты болуы керек.

Студенттердің оқу үлгерімінің көрсеткіштері бағдарламаны ойдағыдай меңгеруі, айналысатын жұмысына ынталы қатынасы, әртүрлі байқауларға, фестивальдерге, көрмелерге қатысуы, жеке, топтық, ұжымдық істердегі жеке тәжірибесін байыту болуы мүмкін.

Әрине, әрбір жұмысты ынталандыру керек. Сертификаттар, грамоталар, алғыс хаттар әр оқушының еңбегін көрсетеді. Оның портфолиосын мұқият қалыптастыру.

Сондықтан, балаларды бақылау да шағын эксперимент болып табылады, бұл балалардың қабілеті мен бейімділігін тек сабақта ғана емес, сонымен қатар сабақтан тыс уақытта да (үзіліс, серуендеу, экскурсия). Ең көзге түспейтін оқушының бойында дарындылықтың әлі ашылмаған қасиеттері жасырынып қалуы мүмкін.

Әр оқу жылының соңында жұмыс қорытындысы бойынша дөңгелек үстел өткізіледі. Әр оқушының жетістіктері мен шығармашылық өсуінің кестесі толығыады, сонымен қатар, мұндай жұмыстың басты мақсаты – барлық сынып оқушыларының өз өнерлерін көрсетуге деген құштарлығын қалыптастыру, бойында сол ұшқынды жандыру деп білеміз. Әрбір оқушы, мүмкін, оның болашаққа деген сенімділігін арттыруға көмектеседі, балалардың даралығын ашуға көмектеседі. Білім, жаңа ашулар, қызығушылықтар мен хоббилер әлеміне бастауыш сынып мұғалімдерінің оқушыларды қызықтыра білулері, сол үдеріске оларды белсенді қатыстыруы өзінің жемісін береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Байдильданова Б. Дарындылықты дамытудағы мұғалімнің рөлі // Бастауыш мектеп, 2010. №10. – Б. 11-13.
2. Адешова К. И. Дарынды балалармен жұмыс // Бастауыш мектеп, 2012. №10. – Б. 57.

3. Қыдырова Н. Б. Дарынды балалармен жұмыс // Бастауыш мектеп, 2012. №10.– Б. 66.
4. Иманғалиева А. Дарынды дамыту – ұстаз парызы // Қазақстан мектебі, 2001. № 2.– Б. 59-61.
5. Жұмашев Қ. Дарынды тану және оқыту мәселелері // Қазақстан мектебі, 2002. -№1, 2. – Б. 23-27.
6. Губаева М. Қабілетті оқушыны дарындағы жеткізейік // Қазақстан мектебі, 2003. №1. Б. 48-49.

УДК.371

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ҮЗДІКСІЗДІК: ЗАМАНАУИ МЕКТЕП ПЕН ЗАМАНАУИ МҰҒАЛІМ, ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ

Жумобаева Асемгуль Оразовна,

бастауыш сынып мұғалімі

Шунгулова Рая Акимбековна,

бастауыш сынып мұғалімі

Туребекова Жанна Айткалиевна,

бастауыш сынып мұғалімі

Н.Наушабаев атындағы мектеп-гимназиясы

Тобыл қ., Қазақстан

Аннотация

Мақалада педагогикалық білім беру үздіксіздігі: заманауи мектеп пен заманауи мұғалім, функционалдық сауаттылық жайлы айтылады. Функционалдық сауаттылықты арттырудағы технологиялар, білім берудегі заманауилық пен жаңашылдық – білім беріп қана қоймай, өмірге тәрбиелейтіндігі жөнінде қарастырылады.

Түйіндісөздер: сауаттылық, технология, мектеп, құзиреттілік, жаңашылдық.

Аннотация

В статье рассказывается о непрерывности педагогического образования: Современная школа и современный учитель, функциональная грамотность. Рассматриваются технологии повышения функциональной грамотности, современность и новаторство в образовании – не только образовательные, но и воспитывающие в жизни.

Ключевые слова: грамотность, технология, школа, компетентность, новаторство.

Annotation

The article describes the continuity of pedagogical education: a modern school and a modern teacher, they talk about functional literacy. Improving functional literacy, technologies, modernity and innovations in education – not only give knowledge, but also give life.

Keywords: literacy Technology, school, creativity, innovation.

«Білімді әрі саналы ұрпақ тәрбиелеу – бұл аса маңызды мемлекеттік міндет. Еліміздің болашағы дарынды, отаншыл жастардың қолында болуы керек», - дейді президентіміз Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев.

Иә, рухани тәуелсіздік пен елдік идеяға қызмет ету мектепте, кәсіптік білім беру және жоғары оқу орындарында үздіксіз іске асып жатады. Өйткені еліміз тәуелсіздік алғаннан бері қоғамымызда бірталай өзгерістер болып жатыр. Бұл өзгерістерді тек оңтайлы жағынан ғана көруге болады. Соның ішінде білім мен ғылым саласында да жаңа талаптар пайда болды. Үздіксіз білім беру жүйесін жандандыру мен білім сапасын жақсарту мәселесі қолға алынды. Жалпы білім беретін және кәсіптік мектеп, орта, жоғары оқу орындарында жас ұрпаққа ғылым саласына терең білім берумен қатар жан-жақты жетілген, еңбекке икемді, барлық игі іс - әрекетте белсенділік көрсете алатын жеке тұлғаны тәрбиелеу басты назарда тұр. Сондықтан да бүгінгі заманда оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру – педагогикалық білім берудің үздіксіздігін жетілдіру басты мәселе.

Яғни, заманауи мектепте ХХІ ғасыр дағдыларын қалыптастыру саласында педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттырудың өзекті мәселелері алғашқы орында тұр. Ол үшін алға қойылатын басты мақсаттарға назар аударған жөн:

- Біріншіден, педагог қызметкерлердің қазіргі заманғы оқушыларды оқытуға дайындығын қамту;
- Екіншіден, ХХІ ғасырдың құзыреттерін қалыптастыру бойынша бейресми білім беру мүмкіндіктерін дамыту;
- Үшіншіден, бүгінгі заманғы оқушыларға қажет ХХІ ғасыр дағдыларын тиімді қалыптастырудың негіздерін, құралдары мен тәсілдерін іздеу, нәтижелі тәжірибелік мысалдарын келтіру;